

Fattiga bönder i Östeuropa säljer organ till patienter i väst

I Europas fattigaste land, Moldavien, förmås unga människor sälja sina njurar till rika patienter i väst för mindre än 3 000 amerikanska dollar. När alla mellanhänder fått betalt är prislappen för mottagaren mellan 100 000 och 200 000 dollar.

Nu ligger ett förslag på Europaparlamentets bord som, om det antas senare i höst, ska stävja illegal handel med mänskliga organ.

II I Västeuropa beräknas omkring 40 000 patienter vänta på att få en ny njure. Väntetiden är omkring tre år, och mellan 15 och 30 procent av dessa patienter kommer att avlida innan en njurtransplantation kan bli aktuell på grund av bristen på organ.

I takt med de medicinska framstegen ökar gruppen av möjliga mottagare av donerade organ. Men tillgången på organ följer inte samma positiva kurva, och väntetiden för att få en ny njure förväntas öka till tio år fram till år 2010. Det är bakgrunden till en illegal handel som

bygger på att erbjuda de fattigaste invånarna i de fattigaste delarna av Europa ett drägligare liv i utbyte mot att de avstår från ett eget organ.

Även om handeln ännu förmodas vara tämligen begränsad förväntas den vidgade klyftan mellan tillgång och efterfrågan på organ leda till att handeln ökar. På den svenska enheten av Europol, den europeiska polisbyrån, känner man ännu inte till några ärenden bland medlemsländerna rörande illegal handel med organ.

– Även om jag själv inte känner till några fall betyder det inte att det inte skulle förekomma. Som enskilt medlemsland tar vi inte del av all information om vi inte själva berörs av den, säger Benny Wahlbeck, som är ansvarig för Europols enhet i Sverige.

3 000 dollar för en donation

I en ny rapport från Europarådet, »Trafficking in organs in Europe«, som rådets kommitté för sociala-, hälso- och familje frågor tagit fram, ingår bland annat intervjuer med givare av njurar i Moldavien.

Samtliga givare var män i åldern 18 till 28 år, och samtliga levde under fattiga förhållanden på landsbygden. Dessa män berättade att de fått mellan 2 500 och 3 000 dollar för att donera sina or-

Lätt för EU-medborgare att köpa organ

I stort sett samtliga EU-medborgare kan utan lagliga hinder resa utanför EUs gränser och köpa mänskliga organ. Nu är en lagreglering dock på gång. Initiativet togs av Grekland våren 2003, och i november väntas Europaparlamentet ta beslut i frågan.

II I 14 av EUs 15 medlemsstater är det olagligt att handla med mänskliga organ. Undantaget är Österrike. Men det finns inget som hindrar de flesta från att resa utanför EU och köpa organ från levande donatorer, annat än för tyskar då Tyskland är det enda EU-land som infört en lag som förbjuder dess invånare att köpa organ överallt i världen.

Det finns samtidigt säkra belägg för att rekryterare reser runt i fattiga delar av Östeuropa för att få invånare att mot betalning donera njurar (se artikeln ovan).

Dessutom cirkulerar det rykten om människohandel, och till och med mord, för att komma över organ till mottagare i Västeuropa.

WHO vill ha effektivare lagstiftning

Europarådet fattade i juli 2002 ett rambeslut om bekämpande av människohandel. Beslutet omfattar dock inte handel med mänskliga organ, och sådana har inte heller tagits med i EUs direktiv om vävnader och celler. Handel med organ har helt enkelt inte kommit med i något av de instrument som EU beslutat om.

Enligt FNs protokoll från år 2000 för att förebygga, förbjuda och bestraffa människohandel, som kompletterar FNs konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet, ska de stater som undertecknat protokollet fastställa människohandel som syftar till att avlägsna

mänskliga organ som ett brott. Men protokollet är ännu inte ratificerat. WHO har vid upprepade tillfällen fördömt handel med mänskliga organ och dessutom påtalat behovet av en effektivare lagstiftning på området.

EU-beslut om organhandel väntas i höst

Då Grekland var EUs ordförandeland våren 2003 presenterade dess regering ett förslag på gemensamma definitioner för brott som omfattar handel med mänskliga organ och vävnader. Initiativet ligger till grund för ett betänkande i ärendet som Europaparlamentets utskott för medborgarliga fri- och rättigheter nu presenterat.

Enligt betänkandet bör en lag delas upp i tre kategorier: människohandel i syfte att avlägsna mänskliga organ, kommersiella transaktioner med mänskliga organ och vävnader samt avlägs-